

Мсціслаў—2001: гісторыя дзеля будучыні

Свята ў дыяментавым горадзе

2 верасня ў старажытным Мсціславе адбыліся ўрачыстасці, прысвечаныя Дню беларускага пісьменства і друку. Галоўнымі падзеямі свята сталі запуск першае чаргі новай школы і адкрыццё помніка Пятру Мсціслаўцу.

У тую ноч, з перахода на другую верасня, я не спаў. Ні на хвіліну. І, шчыра кажучы, не з-за вялікага хвалявання пра дзень наступны з далёкай камандзіроўкай у старажытны горад Мсціслаў на велічэнае Свята беларускага пісьменства і друку, а па зусім банальнай прычыне — каб не праспаць аўтобус. Бо, як на тое, і будзільнік быў акраза сапсаваны, і, як заўжды, бацькі (яны б і змалі пабудзіць) з суботы на нядзелю "летнікавалі" на сваіх сотках за горадам... Аўтобусы ж, якія мусілі адвезці нас, шматлікіх гасцей свята, у тым ліку і журналістскую брыгаду, у Мсціслаў, меліся адправіць роўна ў шэсць ад мінскага Дома прэсы, бо, як-нік, ажно піль гадзін "пілаваць" ад сталіцы. Вось і прышлось мне той ноччу прарэзцець усе вочы дый проста-такі фізічна адчуць, як ціха і спакойна

перацякло адно вялікае свята — 1 верасня, Дзень ведаў — у другое, не менш вялікае — 2 верасня, Дзень беларускага пісьменства і друку...

Зрэшты, занятак для мяне на тую ноч знайшоўся сам па сабе. Неж міжволі пацягнулася рука да кніжнай паліцы, да белага акуртнёнага томіка Уладзіміра Караткевіча (восьмага, кніжка 2), разгарнула яго на старонцы 200, а ўжо астатняе было перадаць. Яны й працягалі: "Дыяментавы горад. Эсэ пра гісторыю і людзей адной зямлі"...

Гэх, Уладзімір Самёнавіч, у яе задачку падкінулі вы мне ў тую ноч! Чытаў я вас і пакутаваў: што ж змагу я сказаць пра Мсціслаў пасля вас? Хоць бы вось пасля гэтых слоў:

"...Мсціслаў — кропля, асколак люстэрка, у якім адбіваюцца сонца і зоры і ўся няпростая гі-

сторыя Беларусі. Горад, які, зласціна, нічым асаблівым не вызначаўся перад іншымі гарадамі, якіх на Беларусі сотні. Але паглядзеце на яго — і нібы ў фокусе адаб'еша ў ягонай гісторыі ўсё наш гонар і наша слава.

Ён — чароўны. Ён — як сціплы, вонкава непрыкметны чалавек, за плячыма якога багаццё чужыя. Сам ён рэдкі кіне пра сябе слова. А пачуць расказваць пра яго іншы, дык яму пры жыцці помнік ставіць трэба.

"Мсціслаў, невялікі раённы гарадок, утульна стаў на высокім правым беразе ракі Віхры, непадаль ад яе ўпадзення ў Сож. Ён ляжыць у вясмацішкіх кіламетрах ад станцыі Ходася і на скрыжаванні дарог Магілёў — Смаленск і Орша — Кірэва. Гэта адзін з самых усходніх куткоў рэспублікі, на самай мяжы са Смаленскай вобласцю. Да Магілёва адсюль — 111, да Мінска — 312 кіламетраў.

Мсціслаў, які ўсе гарады, перажываў узлёты і заняпад. У якасці кур'ёзу прыкладу вам такія лічбы. У першай трэці XVIII стагоддзя насельніцтва Кіева не перавышала 12 тысяч чалавек. Значна, на пару стагоддзяў, раней у Мсціславе жыло 30 тысяч чалавек. Але Кіеў у ходзе свайго гістарычнага развіцця стаў сталіцай Украіны. Мсціслаў жа, воляй лёсу і гісторыі, перастаў быць такім жа — і нават большым — сярэдневековым цэнтрам ваводства і, дэкачкі нібыта ў баку ад пудавін гандлю, палітыкі, самай гісторыі, руйнаваны дзесяткамі крывавых наездаў, нібы часова заснуў, які заснулі многія і многія славыты ў мінулыя гарады, якія калісь дэкавалі сваю волю, славіліся вялікай славай і сталіся ад яе. Які сталіся Тураў і Суздаль, Растов і Вялікі Друк і многія-многія іншыя."

Ці пасля гэтых: "Недзе пасля 1580 года Пётр Мсціславец памёр. Што мы ведаем пра яго? Ведаем толькі ягоную справу: кнігі, якія неслі святло тысячам людзей. Гэты чалавек працягнуў дырэкцыйную справу на тэрыторыі Беларусі, быў адным з дваіх заснавальнікаў друкаванага кніжнаства на Маскоўскай Русі (наколькі шрыфтамі ягоны-

равышала 12 тысяч чалавек. Значна, на пару стагоддзяў, раней у Мсціславе жыло 30 тысяч чалавек. Але Кіеў у ходзе свайго гістарычнага развіцця стаў сталіцай Украіны. Мсціслаў жа, воляй лёсу і гісторыі, перастаў быць такім жа — і нават большым — сярэдневековым цэнтрам ваводства і, дэкачкі нібыта ў баку ад пудавін гандлю, палітыкі, самай гісторыі, руйнаваны дзесяткамі крывавых наездаў, нібы часова заснуў, які заснулі многія і многія славыты ў мінулыя гарады, якія калісь дэкавалі сваю волю, славіліся вялікай славай і сталіся ад яе. Які сталіся Тураў і Суздаль, Растов і Вялікі Друк і многія-многія іншыя."

Такім чынам, школа. Ён у нумар — 2. Туды пераключылі ўжо адвучылі першыя вучэбныя дні больш за семсот дзяцей: усе вучні дзяцей школы № 1 (што знаходзілася апошняй гадзі ў аварыйным стане і ішпер, трэба спадзявацца, дэкачкі свайго капітальнага рамонта) і тыя вучні, што раней займаліся ў трэцію змену ў школе №3. Новы дырэктар — Валерый Сяргеевіч Харытонаў, настаўнік хіміі і біялогіі, раней працаваў у Сапрынавічэй сярэдняй школе. Узрост — 26 (!!!) гадоў.

2 верасня была запушчана толькі першая чарга новай школы. Да новага календарнага года міркуеш адкрыць наступны блок для пачатковых класаў, да новага навучнага года — басейн.

На адкрыццё першае чаргі прысутнічаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, які назваў новую школу "сапраўдным палацам ведаў для лю-

мі карысталіся Дзяржаўная, Астрожская і іншыя друкарні) заснавальнікам друкарніў таксама і на Украіне.

Мы чытаем больш за ўсё ў сёце, то, згладзіцца, што тут не малак заслуга ўсходнеславянскіх перадаўнікаў.

Францыска Скарыны. З Палашка. Івана Фёдарова. Раліма невадомая.

Пятра Цімафеева Мсціслаўца. З Мсціслава.

Па-мойму, гэта зусім не так мала. І каб малы Мсціслаў нават нікога больш не даў чалавечу — халіла б і гэтага, каб людзі засталіся навекі ўдзячныя яму. І, як слабую даніну падзякі, паставілі б Пятру Мсціслаўцу помнік у ягоным родным горадзе. Помнік, які пакажуць што ўзвышаецца толькі ў сэрцах жыхароў Мсціслава.

Як жа хораша вы напрочылі, Уладзімір Самёнавіч! Дачкаўся-такі Мсціслаў помніку свайму славянскаму сыну — дачкаўся 2 верасня 2001-га! І ўсё ж мне, Уладзімір Самёнавіч, тою ноччу саслужылі вы не лепшым чынам. Не змагу я нічога пасля вас напісаць пра Мсціслаў, гісторыю ягоную і людзей ягоных! А таму — больш не будзе лірыкі. Будучы толькі факты: што і як было на Свяце беларускага пісьменства і друку ў Мсціславе. А далей, гаворка пойдзе па сутнасці толькі пра дзве, галоўныя, якія мне здаецца, падзеі свята, якія і вызначалі яго на фоне папярэдніх: запуск першае чаргі новай школы і адкрыццё помніка Пятру Мсціслаўцу.

Такім чынам, школа. Ён у нумар — 2. Туды пераключылі ўжо адвучылі першыя вучэбныя дні больш за семсот дзяцей: усе вучні дзяцей школы № 1 (што знаходзілася апошняй гадзі ў аварыйным стане і ішпер, трэба спадзявацца, дэкачкі свайго капітальнага рамонта) і тыя вучні, што раней займаліся ў трэцію змену ў школе №3. Новы дырэктар — Валерый Сяргеевіч Харытонаў, настаўнік хіміі і біялогіі, раней працаваў у Сапрынавічэй сярэдняй школе. Узрост — 26 (!!!) гадоў.

Такім чынам, школа. Ён у нумар — 2. Туды пераключылі ўжо адвучылі першыя вучэбныя дні больш за семсот дзяцей: усе вучні дзяцей школы № 1 (што знаходзілася апошняй гадзі ў аварыйным стане і ішпер, трэба спадзявацца, дэкачкі свайго капітальнага рамонта) і тыя вучні, што раней займаліся ў трэцію змену ў школе №3. Новы дырэктар — Валерый Сяргеевіч Харытонаў, настаўнік хіміі і біялогіі, раней працаваў у Сапрынавічэй сярэдняй школе. Узрост — 26 (!!!) гадоў.

Такім чынам, школа. Ён у нумар — 2. Туды пераключылі ўжо адвучылі першыя вучэбныя дні больш за семсот дзяцей: усе вучні дзяцей школы № 1 (што знаходзілася апошняй гадзі ў аварыйным стане і ішпер, трэба спадзявацца, дэкачкі свайго капітальнага рамонта) і тыя вучні, што раней займаліся ў трэцію змену ў школе №3. Новы дырэктар — Валерый Сяргеевіч Харытонаў, настаўнік хіміі і біялогіі, раней працаваў у Сапрынавічэй сярэдняй школе. Узрост — 26 (!!!) гадоў.

На адкрыццё першае чаргі прысутнічаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, які назваў новую школу "сапраўдным палацам ведаў для лю-

дзей, якія будуць вызначаць будучыню нашай дзяржавы". А пачэснае права перарэзаць чырвоную стужку разам з кіраўніком краіны дасталося лепшым вучням школы № 1 Алене Феданенкавай і Паўлу Белаўскаму.

Вось, здаецца, і ўсё статычна-факталагічнае, што можна сказаць пра адкрыццё новай школы ў раённым цэнтры Мсціславе. А колькі ж непадобных чалавечых эмоцый і ўражанняў засталася па-за межамі гэтых сухіх фактаў! Тут і ажыўленая размова Прэзідэнта з настаўнікамі і вучнямі пра вартасці і хібы сучасных падручнікаў гісторыі, і шчыра радасць Мсціслаўцаў ад сустрэчы з кіраўніком дзяржавы (Прэзідэнт не падмануў іхні спадзяванні; мінулым летам, наведваючы Мсціслаў, Аляксандр Лукашэнка абяцаў дапамагчы і стрымаў-такі сваё слова) і, урэшце, сама тая сяброўская атмасфера, што панавала падчас усеі урачыстай цырымоніі...

Вось жа і апошняя добрая навіна, так бы мовіць, наўздагон урачыстасці. Як паведаміла мне па тэлефоне загадчыца аддзела адукацыі Мсціслаўскага райвыканкама Ташыяна Івануна Карпечкіна, літаральна ў аўторак яна сустракалася з будаўнікамі і была прысмерна ўражана іх аптымістычным настроем і жаданнем працаваць далей, каб планы паўвядзенні ў дзеянне наступных чаргаў школы, у рэалізацыі якіх Аляксандр Лукашэнка паабяцаў падтрымку дзяржавы, не засталіся адно планами...

Паабяцаў я, што не будзе лірыкі, але як жа без яе, калі адкрыццё помніка, у прынцыпе аднамоментнаму акту, папярэднічалі мастацка-гістарычныя прадстаўленне "Ад нашых дзён да часоў першаасветніцтва" (аўтар выдатнага слоў — Волга Іпатова) і ўнёслага прыватнай прамова да гасцей і ўдзельніц свята Аляксандра Лукашэнка, а адразу ж пасля цырымоніі адкрыліся літаратурнае гасцеўня, падчас якой Мсціслаўцы маглі ўжывуць пачуць сучасных мэтраў нашай літаратуры. Зрэшты, абяцанае ўсё ж стрымала, але каб чытаць мог сам уявіць, колькі "лірычным" атрымалася свята, падумайце ў прамавугольных вышукіх вышукіх у Цэнтральнай плошчы Мсціслава.

(Працяг на 4-й стар.)

НА ЗДЫМКУ: 2 верасня Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка прыняў удзел у ўрачыстасці адкрыцця першае чаргі сярэдняй школы № 2 Мсціслава.

Фота
Віктара ТАЛОЧКІ, БЕЛТА.

За моцную і квітнеючую Беларусь!

Зварот

Дарагія суайчыннікі, грамадзяне Рэспублікі Беларусь!

Набліжаецца важнейшая падзея ў жыцці нашай краіны — дзень выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Патрыятычная беларуская грамадская, непрадзвужыя міжнародныя назіральнікі адзначаюць, што Рэспубліка Беларусь палыходзіць да выбараў у спакойнай, дэлавой абстаноўцы. Заклучны этап перадавыбарнай кампаніі ў гэтым відзе ў рамках прытрымлівання дэюага заканадаўства. У сродках масавай інфармацыі апублікаваны і абмяркоўваюцца перадавыбарныя праграмы кандыдатаў у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь. Робіцца ўсё магчымае для стварэння неабходных умоў міжнародным і ўнутраным назіральнікам.

Гэта стваральная праца не дае спакою дэструктыўным сілам у нашай Айчыне. Пры ішчодрай падтрымцы сваіх замежных "сяброў" гэтыя сілы намагаюцца праз так званы паралельны падлік галасоў загалда паставіць пад сумненне афіцыйныя вынікі выбараў, а калі не пройдзе гэты сінзарый, то гучаць пагрозы 10 верасня правесці масавыя акцыі грамадзянскага непадпарадкавання, асноўнымі ўдзельнікамі якіх будуць (як плануецца) настаяла навуцнае моладзь і падліткі.

Забеспечваюцца масіраваная падтрымка гэтых антыканстытуцыйных акцый з боку шэрагу палітычных дзеячаў еўрапейскіх краін і ЗША. Так, кіраўнік амерыканскага дзяржаўнага дэпартаменту К.Паўэл пагражае прылічыць Беларусь да краін-ігояў.

Мы бачым імяніне радыкальных дэструктыўных сіл, на якое ўказваюць многія аўтарытэтыя беларускія і замежныя аналітыкі, ужо шпер стварыць умовы для непрызнання вынікаў выбараў (нават дэмакратычных, прызрытых, свабодных, справядлівых), калі перамогу ў іх атрымае А.Р.Лукашэнка.

Усё нас, адважых грамадзян нашай рэспублікі, глыбока абуряюць спробы некаторых палітыкаў падмануць беларускае грамадства, прадставіць афіцыйнае вынікі выбараў Прэзідэнта краіны і ў выніку прысціць да ўлады незаконным антыдэмакратычным шляхам.

Мы яшчэ раз падкрэсліваем, што ў адпаведнасці з Выбарчым кодэсам арганізуюць і праводзяць выбары ў рэспубліцы толькі выбарчыя камісіі, і толькі яны маюць права падліку галасоў выбаршчыкаў і апублікавання вынікаў выбараў.

Мы, кіраўнікі палітычных партый і грамадскіх аб'яднанняў, якія ўваходзяць у Рэспубліканскі каардынацыйны савет, рашуча выступаем супраць усіх проціпраўных дзеянняў, накіраваных на рэалізацыю падобных сінзарый.

Мы асуджаем любыя спробы арганізацыі і правядзення масавых акцый грамадзянскага непадпарадкавання, бо яны не адпавядаюць духу і менталітэту беларускага народа, нясуць пагрозу дэстабілізацыі беларускай дзяржавы, накіраваны на раскол і процістаянне ў грамадстве.

Мы звяртаемся да органаў ўлады ў цэнтры і на месцах, кіраўнікоў і супрацоўнікаў праваахоўных органаў не дапусціць у краіне хаосу і самавольства, рашуча дзейнічаць у рамках закона і прадукіліць любыя яго парушэнні, хто б іх ні ўчыняў.

Мы заклікаем міжнародную грамадскасць, грамадскіх аб'яднанні, палітычныя партыі рэспублікі, усіх журналістаў да аб'ектыўнага, узаважанага і спакойнага аналізу вынікаў маночых адбыцця выбараў.

Ад імя Рэспубліканскага каардынацыйнага савета кіраўнікоў палітычных партый і грамадскіх арганізацый, якія аб'ядноўваюць звыш 4 мільёна грамадзян рэспублікі, звяртаемся да кандыдатаў у Прэзідэнты Рэспублікі Беларусь неадкладна прыняць сумесную заяву аб непадлучальнасці якога-небудзь выкарыстання сілавых акцый, масавых проціаказных дзеянняў, так званага паралельнага падліку галасоў для дэзарганізацыі працэсу выбараў і падважнення іх афіцыйных вынікаў.

Так — чэсным, свабодным, дэмакратычным і прызрыстым выбарам!

Не — авантурыстам і правакатарам!

Не — "югаслаўскаму сінзарыю" ў Беларусі!

Выбары Прэзідэнта зробіць толькі беларускі народ!

Прынята 31 жніўня 2001 г.

В.А.АЛЕКСАНДРОВІЧ, старшыня Савета Беларускай сацыяльна-спартыўнай партыі;

Н.І.АНДРЭЙЧЫК, віцэ-прэзідэнт Беларускай рэспубліканскага саюза юрыстаў;

В.Я.БЕЛАЎ, старшыня Рэспубліканскай партыі;

Т.Н.БОНДАР, старшыня міжнароднага грамадскага аб'яднання "Паслы славянства";

В.А.БАРАВІК, старшыня грамадскага аб'яднання "Міжнародны Саюз моладзі "Яданне";

Г.І.УЛАСАЎ, старшыня Беларускага грамадскага аб'яднання "Русь";

А.В.АВАНШЫН, прэзідэнт Беларускай асацыяцыі прамысловцаў і прадпрыемстваў;

М.Ф.ЯГОРАЎ, старшыня Беларускага Фонду міру;

Н.І.ЯРКОВІЧ, Віяхоўны атаман Усебеларускага аб'яднання казачства;

Д.А.ІВАНОВА, старшыня Беларускага Саюза афіцэраў;

В.Л.КАШАТАЯН, сакратар ЦК Беларускага патрыятычнага Саюза моладзі;

І.В.КАТЯРОВА, сакратар ЦК Камуністычнай партыі Беларусі;

І.М.ЛУХАЧОВІЧ, старшыня Беларускага Саюза кампазітараў;

Т.Г.КАМАРОВА, намеснік старшыні Беларускага саюза жанчын;

Г.Г.МАНЬШЫН, старшыня Беларуска-Расійскага грамадскага камітэта "Саюз";

А.Н.НОВІКАЎ, старшыня Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў;

М.Е.ВОБРАЗАЎ, прэзідэнт грамадскага аб'яднання "Фонд дапамогі ахвярам Чарнобыльскай катастрофы "26 красавіка";

М.М.ВОСІПАВА, старшыня грамадскага аб'яднання "Грамадзяне за нацыянальную бяспеку";

Н.Н.ПАРУКАВА, старшыня дабрачыннага грамадскага аб'яднання "Чарнобыльскі бусел";

С.А.ПРОЖНІК, віцэ-прэзідэнт Беларускага саюза прадпрыемстваў;

А.С.СКАКУН, старшыня грамадскага аб'яднання "Беларускі савет калгасаў";

В.А.СОКАЛАЎ, першы намеснік старшыні Рэспубліканскай партыі працы і справядлівасці;

Г.В.САКАЛОЎСКІ, першы намеснік старшыні Беларускага Саюза журналістаў;

Л.Н.ЦІХАНАЎ, старшыня грамадскага аб'яднання "Беларускае педагогічнае таварыства";

В.К.ТОЕЦЬ, старшыня Беларускага Саюза ветэранаў вайны ў Афганістане;

Е.А.ТАЛКАЧОЎ, намеснік старшыні грамадскага аб'яднання "Беларускі прафесарскі саюз";

К.К.УКРАПЕЦ, першы намеснік старшыні праўлення грамадскага аб'яднання "Беларускае таварыства "Веды";

Н.Д.УЛАХОВІЧ, старшыня Беларускай патрыятычнай партыі;

Н.П.ФАМІЧОЎ, старшыня грамадскага аб'яднання "Беларуская асацыяцыя педагогаў";

М.Н.ХУДАЎ, прэзідэнт Беларускага аддзялення грамадскага аб'яднання "Міжнародны жаночы саюз "Яданне";

М.В.ШЫМАНСКІ, старшыня Аграрнай партыі;

Л.Е.ШКОЛЬНІКАЎ, намеснік старшыні Рэспубліканскага савета грамадскага аб'яднання "За дэмакратыю, сацыяльны прагрэс і справядлівасць" (ДСП).

Мікалай ГРУДЗІНСКІ.

Скажу добрае слова

Урок прызнаны лепшым

Алена Аляксандраўна Падрубная атрымала ў дар ад бацькоў светлае імя, і гэта, напэўна, зрабіла ўплыў на выбар прафесіі.

На выбар жыццёвага шляху паўплывала і прафесія маці — настаўніцы нямецкай мовы. Але ж Алена Аляксандраўна стала настаўніцай рускай літаратуры, таму што гэты прадмет дапамагае адказаваць на многія жыццёвыя пытанні. Таму і настаўніцкае павін быць творча падрыхтаваным суб'ектам. Паўнацэнная інтэлектуальная, маральна сувязі са светам чалавек ажыццяўляе

толькі ў ўзаемаінах. Уплыў іншых знаходзіць сваё выхаванне ў новых думках аб свеце, жыцці. Гэты ўплыў мае важнае значэнне, існуе як спецабавіны творчы праект будучыні асобы. Узаемны алкраванні шляхі да самасамавядомасці і да самаацэнкі асобы, а ў канчатковым выніку — да яе самавызначэння.

У жыцці вучні Алены Аляксандраўны выбіраюць розныя шляхі, але ўсё адно, што сярэд іх ёсць выкладчыкі рускай мовы і літаратуры.

На ўроках яе — асабліва атмасфера. Свет з'яўляецца адзіным і непаўторным дзякуючы

чытаму, што літаратура (яе ўрокі літаратуры) інтэгруецца з гісторыяй, сучаснай мастацкай культурай, мусіць, інфармацыяй.

Асабліва ўвагу настаўніца надае творчасці А.С.Пушкіна. Школа носіць яго імя. Пад кіраўніцтвам Алены Аляксандраўны ў школе створаны музей Пушкіна. Закамерна, што яе ўрок па творчасці паэта заняў першае месца ў конкурсе метадычных матэрыялаў, прысвечаных 200-годдзю А.С.Пушкіна.

Сачыненне яе вучняў таксама атрымала заахвочальны прыз у юбілейным конкурсе.

Весткі з Жодзінскай школы-інтэрната

балэрай, — кажа Валянціна Пітэроўна.

Гэта і з'яўляецца жыццёва-педагагічным крокам.

Дзеці знайшлі сем'і

— Весткі пра работу так, каб дзеці-сіроты як мага больш усынаўлялі і ўдзячалі — важнейшая праблема, над якой працуе наш педкалектыў, — адзначае В.П.Іваненка, намеснік дырэктара ўстановаў.

Амаль за 9 месяцаў 2001 года 10 выхаванцаў школы-інтэрната знайшлі сем'і, у якіх прадоўжылі выхаванне і вучобу.

Света і Яўген Ценева, Юра Нікалаеў, Сяргей Уласік, Аксана Кішупа жывуць у сем'ях Руго, Вімэр, Васала, Гален — грамадзян Германіі і Італіі. Шкала, што толькі дваіх дзяцей усынавілі ў беларускіх сем'ях. Грамадзяне з замежжа з большай ахвотай усы-

наўляюць і ўдзячаюць у сем'і дзяцей да 10 гадоў.

Займелі басейн

Ёсць у жодзінскай сіротыкоўня басейн. Пасля прыезду сацыяльнага прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнка пачалося яго будаўніцтва. Праца было выканана на 65 працэнтаў, калі дабавіць басейн узялася нямецкая дабрачынная асацыяцыя "Дзеці Чарнобыля" (старшыня — Дарма фон Эмрых).

Зараз водны басейн у Жодзіна — цэнтр адпачынку, адраўлення і загартоўкі дзяцей-сірот. Яны тут, як кажучы, і днююць і начуюць.

Ну, а на раённых, гарадскіх і абласных спаборніцтвах выхаванцы Жодзінскай школы-інтэрната — заўжды ў лідэрах.

Ёсць задумка стварыць асобы басейн і для малодшых

школьнікаў, — зазначае дырэктар М.М.Кашэўскі.

Статус абавязвае

Нацыянальны даклад “Становішча дзяцей у Рэспубліцы Беларусь у 2000 годзе”

1. Уводзіны

Нацыянальны даклад “Становішча дзяцей у Рэспубліцы Беларусь у 2000 годзе” адлюстроўвае асноўныя вынікі дзяржаўнай сацыяльнай палітыкі ў адносінах да дзяцей у 2000г. Ён з’яўляецца лагічным працягам Нацыянальнага даклада аб выкананні рашэнняў Сусветнай сустрэчы на вышэйшым узроўні ў інтарэсах дзяцей (1990г.) і Нацыянальнага даклада “Становішча дзяцей у Рэспубліцы Беларусь у 1999 годзе”.

На фарміраванне і ажыццяўленне дзяржаўнай сацыяльнай палітыкі ў адносінах да дзяцей у 2000г. аказалі ўплыў прыняцце ў кастрычніку 2000г. новай рэдакцыі Закона Рэспублікі Беларусь “Аб правах дзяцей” і правядзенне комплексу мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да спецыяльнай сесіі Генеральнай Асамблеі ААН аб становішчы дзяцей, якая адбудзецца ў верасні 2001г. Вялікае значэнне мела таксама Рашэнне аб абароне дзяцінства ў дзяржавах-удзельніках Садружнасці Незалежных Дзяржаў, якое прынята Саветам Кіраўніцтваў урадаў 30 лістапада 2000г.

Асабліва ўвага пры ажыццяўленні сацыяльнай палітыкі была ўдзелена развіццю дзіцячых ініцыятыв, шырокаму прыцягненню саміх дзяцей да прыняцця рашэнняў, што тычыцца іх жыццяздзяйсненняў, да абмеркавання нацыянальных дакладаў аб становішчы дзяцей. Найбольш значнай падзеяй у гэтым плане стаў Нацыянальны дзіцячы форум “Дзеці Беларусі на парозе трэцяга тысячагоддзя”, які быў праведзены 31 мая - 2 чэрвеня 2000г. у Мінску пры падтрымцы Прадстаўніцтва Дзіцячага фонду ААН (ЮНІСЕФ).

2. Кантынгент дзяцей

Па стану на 01.01.2001г. у Рэспубліцы Беларусь пражывала 9 990 435 чалавек, з іх 2 332 359 дзяцей ва ўзросце да 17 гадоў, што складае 23,3% ад агульнай колькасці насельніцтва краіны. З агульнай колькасці дзяцей 664 861 дзіця ва ўзросце 6 гадоў (6,6%), 1 327 148 дзяцей ва ўзросце 7 — 15 гадоў (13,3%), 340 350 дзяцей ва ўзросце 16 — 17 гадоў (3,4%). З агульнай колькасці дзяцей ва ўзросце 17 гадоў 1 670 993 (71,6%) пражываюць у гарадской мясцовасці, 661 366 (28,4%) — у сельскай. Асобы мужчынскага полу складаюць 51,2% (1 194 890 чал.), жаночага — 48,8% (1 137 469 чал.). Найбольшая колькасць дзяцей пражывае ў г.Мінску (373 587 чал.) і Брэскай вобласці (368 006 чал.), найменшая — у Гродзенскай (279 445 чал.) і Магілёўскай (279 674 чал.) абласцях.

У 2000г. у краіне працягвалася далейшае зніжэнне колькасці дзіцячага насельніцтва. У параўнанні з 1999г. колькасць дзяцей зменшылася на 64 724 чал., альбо на 2,8%. Тэндэнцыя агульнага памяншэння колькасці дзяцей характэрна і для асобных узроставых катэгорый. Доля дзіцячага насельніцтва ў параўнанні з 1999г. ва ўзросце 6 гадоў зменшылася з 6,8% да 6,7%, ва ўзросце 7 — 15 гадоў — з 13,8% да 13,3%, ва ўзросце 16 — 17 гадоў — павялічылася з 3,3% да 3,4%.

У 2000г. адбыліся змяненні і ў полаўзроставым саставе дзяцей. На 32 719 чал. памяншылася колькасць асоб мужчынскага полу, на 32 005 чал. — асоб жаночага полу.

Найбольшае змяніненне колькасці дзяцей у 2000г. адбылося ў Мінскай вобласці (11 675 чал.) і г.Мінску (10 674 чал.), найменшае зніжэнне — у Гродзенскай (6 880 чал.) і Брэскай (7 564 чал.) абласцях.

Дэмаграфічная сітуацыя ў 2000г. характарызуецца змяншэннем каэфіцыентаў нараджальнасці, смертнасці, натуральнага прыросту, шлюбнасці і разводнасці. Каэфіцыент нараджальнасці на 1000 чал. насельніцтва павялічыўся на 1,1% у параўнанні з 1999г. і склаў 9,4, у тым ліку каэфіцыент нараджальнасці гарадскога насельніцтва павялічыўся на 3,2%, сельскага — зменшыўся на 2,3%. Каэфіцыент смертнасці на 1000 чал. насельніцтва краіны зменшыўся на 4,9% у параўнанні з 1999г. і склаў 13,5; каэфіцыент смертнасці гарадскога насельніцтва зменшыўся на 5,7%, сельскага — на 3,1%. Натуральны спад насельніцтва ў разліку на 1000 чал. насельніцтва склаў 4,1, у тым ліку гарадскога — 0,2, сельскага — 13,1. Агульны каэфіцыент шлюбнасці на 1000 чал. насельніцтва ў параўнанні з 1999г. зменшыўся на 5,1% і склаў 6,2. Каэфіцыент разводу на 1000 чал. насельніцтва ў параўнанні з 1999г. зменшыўся на 8,5% і склаў 4,3.

У шэрагу рэгіёнаў памеры каэфіцыентаў нараджальнасці, смертнасці, натуральнага прыросту, шлюбнасці, разводнасці істотна адрозніваюцца ад сярэдняга ўзроўню па краіне. Каэфіцыент нараджальнасці ў параўнанні з 1999г. павялічыўся ў г.Мінску на 7,1%, Мінскай і Магілёўскай абласцях — на 1,1%, Брэскай, Гомельскай, Гродзенскай абласцях — зменшыўся ў сярэднім на 1%. Каэфіцыент смертнасці ў параўнанні з 1999г. зменшыўся ў Брэскай вобласці на 8,0%, Віцебскай — 6,2%, г.Мінску — 6,0%. Натуральны спад насельніцтва ў параўнанні з 1999г. зменшыўся ў Мінску на 80%, у Брэскай вобласці — на 16,7%, Гомельскай — на 13,7%, Віцебскай — на 13,3%. Каэфіцыент шлюбнасці ў Магілёўскай вобласці зменшыўся на 19,2%, Гомельскай — на 18,7%, Віцебскай — на 17,1%, Мінскай — на 16,9%.

У 2000г. 17 442 дзіцяці (+903 у параўнанні з 1999г.) нарадзіліся па-за шлюбам. Іх вага ў агульнай колькасці народжаных дзяцей павялічылася з 17,8% да 18,6%. З іх 86 дзяцей нарадзіліся ў мацяроў, узрост якіх 15 гадоў і менш, 282 — у мацяроў, узрост якіх 16 гадоў, 690 — у мацяроў, узрост якіх 17 гадоў.

У выніку распаду сем’яў колькасць дзяцей у ссаваных шлюбных складала 37,8 тыс. (-3,4 тыс. у параўнанні з 1999г.), з іх 29,5 тыс. — у гарадской мясцовасці, 8,3 тыс. — у сельскай.

3. Характарыстыка сем’яў, якія выхоўваюць дзяцей

Беларуская сем’я характарызуецца некаторымі колкаснымі і якаснымі паказчыкамі і тэндэнцыямі. Па даных выбарчага абследавання дамашніх гаспадарак у 2000г. 1 535,7 тыс. сем’яў у Рэспубліцы Беларусь выхоўваюць дзяцей. З гэтай колькасці 936,7 тыс. (61,0%) сем’яў маюць адно дзіця, 506,6 тыс. (33%) — дваіх дзяцей, 92,4 тыс. (6%) — траіх і больш дзяцей. 179 тыс. сем’яў — няпоўныя, у іх выхоўваецца 245,1 тыс. дзяцей. 57% сем’яў з двума дзецьмі і 80,8% сем’яў з трэма дзецьмі мелі гадавы даход ніжэй пражыткага мінімуму; 72,4% сем’яў маюць патрэбу ў паліпашчым жылёвым умоў.

Па даных выбарчага абследавання дамашніх гаспадарак у 2000г. грашовы месячны даход склаў у сем’ях з адным дзіцём — 100,8 тыс.руб., з двума — 99,8 тыс.руб., з трэма і больш — 85,5 тыс.руб. Грашовы месячны даход у гарадской мясцовасці ў сем’ях з адным дзіцём склаў 105,3 тыс.руб., з двума — 107,0 тыс.руб., з трэма і больш дзецьмі — 99,1 тыс.руб. Грашовы месячны даход у сельскай мясцовасці ў сем’ях з адным дзіцём склаў 83,4 тыс.руб., з двума — 85,3 тыс.руб., з трэма і больш — 73,7 тыс.руб.

Па выніках 2000г. спажыванне асноўных прадуктаў харчавання ў сем’ях з дзецьмі на аднаго чалавека ў год складала: хлеб і хлебныя прадукты — 95,7 кг, малака і малочныя прадукты — 268,2 кг, мяса і мясапрадукты — 44 кг, рыба і рыбапрадукты — 10,6 кг, масла расліннае, маргарын і іншыя тлушчы — 7,9 кг, яйкі — 160 шт., бульба — 84,4 кг, агародніна і бахчавыя — 69,8 кг, фрукты і ягады — 34,1 кг, цукар і кандытарскія вырабы — 20,4 кг.

Ужыванне асноўных прадуктаў харчавання ў сем’ях з адным дзіцём на аднаго чалавека ў год складала: хлеб і хлебныя прадукты — 97,8 кг, малака і малочныя прадукты — 278,4 кг, мяса і мясапрадукты — 49,0 кг, рыба і рыбапрадукты — 11,6 кг, масла расліннае, маргарын і іншыя тлушчы — 8,7 кг, яйкі — 173 шт., бульба — 79,9 кг, агародніна і бахчавыя — 74,6 кг, фрукты і ягады — 38,6 кг, цукар і кандытарскія вырабы — 21,9 кг.

Ужыванне асноўных прадуктаў харчавання з трэма і больш дзецьмі на аднаго чалавека ў год складала: хлеб і хлебныя прадукты — 100,2 кг, малака і малочныя прадукты — 249,4 кг, мяса і мясапрадукты — 28,9 кг, рыба і рыбапрадукты — 7,1 кг, масла расліннае, маргарын і іншыя тлушчы — 6,0 кг, яйкі — 121 шт., бульба — 116,7 кг, агародніна і бахчавыя — 57,2 кг, фрукты і ягады — 19,8 кг, цукар і кандытарскія вырабы — 16,5 кг.

Па выніках 2000г. 4 247 дзяцей адабраны ў бацькоў, з іх з пазбаўленнем бацькоўскіх правоў — 4 002 дзіцяці, без пазбаўлення бацькоўскіх правоў — 245, што на 32 дзіцяці менш, чым у 1999г., і ў 5,7 раза больш, чым у 1990г. Ад 461 дзіцяці бацькі адмовіліся, што на 28 дзяцей больш, чым у 1999г.

Найбольшая колькасць адабраных у бацькоў дзяцей з пазбаўленнем і без пазбаўлення бацькоўскіх правоў у Мінскай (970 чал.) і Гомельскай (740 чал.) абласцях, найменшая — у Брэскай (360 чал.) і Гродзенскай (387 чал.).

Вынікі 2000г. паказалі, што пераадолець крызісныя з’явы ў сем’і (зніжэнне адказнасці бацькоў за выхаванне дзяцей, рост жорсткасці і насілія ў адносінах да дзяцей і пажылых, зложыванне алкаголем і наркатычнымі рэчывамі, зніжэнне прэстыжу сем’і і інш.) пакуль што не ўдалося. Пераважна большасць сем’яў аказалася непадрыхтаванай да новых сацыяльна-эканамічных умоў, не выпрацавала жыццёвых стратэгіяў, якія неабходны для выхавання. Малазабеспечанасць і беднасць, высокі ўзровень занятасці, недастатковае педагогічнае культура бацькоў негатыўна ўплываюць на маральнае, фізічнае і псіхічнае здароўе, сацыяльны і матэрыяльны дабрабыт дзяцей, пераадкажваюць іх паўнацэннае развіццё.

4. Меры дзяржаўнай падтрымкі сем’і і дзяцей. Абарона правоў дзяцей

Дзяржаўная падтрымка сем’яў і дзяцей у 2000г. ажыццяўлялася перш за ўсё праз сістэму грашовай дапамогі. У 2000г. 47,5% дзяцей атрымалі штомесечную дзяржаўную дапамогу, што на 6% вышэй, чым у 1999г. Дапамогу на дзяцей да 3 гадоў атрымалі 93,3% дзяцей гэтага ўзросту (у 1999г. — 91,6%), ва ўзросце ад 13 да 16 (18) гадоў — 39,5% (у 1999г. — 33,3%).

У сувязі з ростам індэкса спажывецкіх цэн памеры дапамогі павялічыліся на 81,9% і складалі ў снежні 2000г. на дзяцей ва ўзросце да 3 гадоў для працуючых жанчын — 12 733 руб., для непрацуючых — 7 276 руб. Памеры дапамогі на дзяцей ад 3 да 16 (18) гадоў складалі 5 457 руб. 27 тысяч дзяцей-інвалідаў атрымлівалі сацыяльную пенсію, памеры якой у снежні 2000г. складалі ад 13,6 тыс.руб. да 22,4 тыс.руб. Па стану на 01.01.2001г. 12 594 прыёмныя дзіцяці ў алуўскіх (прыёмных) сем’ях атрымлівалі выплаты на ўтрыманне. Памеры гэтых выплат складалі 15-18 тыс.руб. у месці са студзеня і да 34 — 40 тыс.руб. з лістапада 2000г. Такія ж выплаты прадаўжаліся сем’ям, што ўсынавілі дзяцей з 01.01.1999г. У 2000г. на гэтыя грашовыя выплаты было накіравана 4 158,8 млн.руб.

Развіццё новых падыходаў у рашэнні праблем сем’і садзейнічала рэалізацыя падпраграм “Развіццё сацыяльнага абслугоўвання сем’і і дзяцей”, “Развіццё індустрыі дзіцячага харчавання” і іншых падпраграм праэктнай праграмы “Дзеці Беларусі”.

Для павышэння эфектыўнасці аказваемай сацыяльнай дапамогі паставанаў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 16 сакавіка 2000г. № 344 адабрана Комплексная сістэма мер па сацыяльнай абароне насельніцтва на 2000 — 2005гг. 31 студзеня 2001г. у краіне ўведзена адрасная сацыяльная дапамога. Права на атрыманне сацыяльнай дапамогі сярод іншых катэгорый грамадзян маюць сем’і з дзецьмі-інвалідамі, мнагадзетнымі сем’ямі, няпоўнымі сем’ямі, якія выхоўваюць дзяцей.

Акрамя падтрымкі, якая аказваецца на дзяржаўным узроўні, органы сацыяльнай абароны пры ўдзеле прадпрыемстваў, арганізацый, аб’яднанняў, калгасаў аказвае дадатковую дапамогу ў грашовай і натуральнай формах мнагадзетным, няпоўным сем’ям, сем’ям, якія выхоўваюць дзяцей-інвалідаў, сем’ям, што аказаліся ў экстрэмальных жыццёвых сітуацыях. Так, у 2000г. у г.Мінску матэрыяльную дапамогу ў грашовай і натуральнай формах атрымалі 95,5 тыс. чалавек, у тым ліку 25,4 тыс. дзяцей, на суму 792,1 млн.руб. і 81,6 тыс. немшчых марш. 133,3 тыс. чалавек, якія мелі патрэбу ў дапамозе, аказаны развіццёвыя паслугі (прадастаўленне часовага прытулку, кансультацыі псіхолога і інш.). Матэрыяльную дапамогу ў грашовай і натуральнай формах у Гомельскай вобласці на суму 837,7 млн.руб. атрымалі 243,6 тыс. чалавек, з іх 90 тыс. дзяцей; у Гродзенскай — на суму 483,1 млн.руб. атрымалі 68,1 тыс. чалавек, з іх 10,7 тыс. дзяцей; у Мінскай — на суму 921,7 млн.руб. атрымалі 173,2 тыс. чал., з іх 56,1 тыс. дзяцей.

З мэтай падтрымкі сем’і і дзяцей распаўсюджваюцца і рэалізуюцца рэгіянальныя праграмы “Дзеці горада Мінска”, “Развіццё і ўмяшчэнне сем’і” (г.Мінск), “Сям’я” (Віцебская, Магілёўская вобласці) і інш. У Віцебскай вобласці атрымала шырокае распаўсюджванне святавечнае Дня сем’і. Дзяці, дацн сямейнага адпачынку і сямейнай творчасці. У мэтах павышэння прэстыжу маішчасці і сацыяльнага статусу жанчыны-маці 65 жанчын, якія пасляхова спалучаюць клопат ад дзяцей і сям’і з дасягненнямі ў працы і грамадскім жыцці, удастоены ўзнаўня лаўратаў прэміі Героя Савецкага Саюза З.М.Тусналобай-Марчанка, 67 — звання “Жанчына года Віцебшчыны”, 273 мнагадзетнымі маці мнагадзетнымі ордэнам Маці.

У кожнай вобласці і г.Мінску праведзены комплекс мерапрыемстваў у гонар Міжнароднага дня абароны дзяцей і Міжнароднага дня жанчын.

У снежні 2000г. праведзена рэспубліканская дабрачынная акцыя “Нашы дзеці”. Яе ўдзельнікамі сталі 90 міністэрстваў, іншых органаў дзяржаўнага кіравання, банкі, канцэрны, грамадскія аб’яднанні. У перыяд правядзення акцыі яе ўдзельнікі наведвалі 77 дзіцячых інтэрнату і ўстаноў і 14 дзіцяча-прафілактычных устаноў, уручылі дзецям, якія аказаліся ў складжых жыццёвых сітуацыях, навагоднія падаарукі. Усяго ў ходзе акцыі аказана дапамога дзіцячым установам на суму 491 368 тыс.руб.

Штогод актыўны ўдзел у акцыі прымаюць Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання, Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі, Міністэрства сувязі, Міністэрства спорту і турызму, Міністэрства ўнутраных спраў, Міністэрства культуры, Міністэрства замежных спраў, Міністэрства адукацыі, Міністэрства аховы здароўя, Міністэрства прамісловасці, Міністэрства па надзяччальных сітуацыях, Міністэрства прафесійнага і інвестыцый, Міністэрства фінансаў, Міністэрства па кіраванні дзяржаўнай маёмасцю і прыналежнасці, Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя, Міністэрства абароны, Міністэрства сацыяльнай абароны, Дзяржаўны камітэт па справах моладзі, Дзяржаўны падатковы камітэт, Дзяржаўны камітэт друку, Нацыянальны банк, Белбінзсбанк, Прыёрбанк, Белаграпрамбанк і інш.

Міністр лясной гаспадаркі В.П.Зорын наведваў Дарэганіўскую санаторную школу-інтэрнат і ўручыў дзецям 213 навагодніх падарункаў. Акрамя таго, у 2000г. Міністэрства падарыла школе мікрааўтобус коштам 4,6 тыс.долараў ЗША. Міністр жыллёва-камунальнай гаспадаркі А.А.Мінькота сумесна з кіраўніцтвам Магілёўскага аблвыканкома і Асіповіцкага райвыканкома ўручыў Асіповішчаму дзіцячому дому 2 кам’ютэры, тэлевізар, дыван і грашовыя сродкі агульным коштам 2,9 млн.руб. Міністэрства спорту і турызму падарыла Хатімскай школе-інтэрнату спартыўны інвентар, форму, артгэжык на суму 3,2 млн.руб. У акцыі “Нашы дзеці” прынялі ўдзел вядучыя спартсмены краіны. Алімпійская чэмпіёнка Э.Зверева пералала Ястрабінскай школе-інтэрнату для дзяцей-сірот спартыўную форму, кам’ютэр і іншыя падарункі на суму 3 тыс. долараў ЗША. Камітэт дзяржаўнай бізнесу і асабістых сродкаў супрацоўніцтваў інтэрнальнага апарату падзяляўся ў г.Мінску і Мінскай вобласці аказаў дапамогу дзіцячым бацькіны № 1 г.Мінска на суму 3,9 млн.руб.

У 2000г. у Рэспубліцы Беларусь паступіла гуманітарная дапамогі на суму 46,8 млн. долараў ЗША, у тым ліку ў адрас дзіцячых устаноў на суму 2,9 млн.долараў, што складала 6,2% ад агульнага паступлення гуманітарнай дапамогі. Найбольшы аб’ём гуманітарнай дапамогі паступіў у дзіцячыя ўстановы Гомельскай вобласці (1,1 млн.), нійменшы — у дзіцячыя ўстановы Гродзенскай вобласці (0,05 млн.руб.).

Значная аб’ём паставак будаўнічых матэрыялаў у праграме гуманітарнай дапамогі здаваліся сіламі валанцёраў ажыццяўляў заможныя работы ў шэрагу дзіцячых дамоў, школ-інтэрнатаў, дзіцячых сацыяльных прытулкаў, дзіцячых санаторыяў. Гуманітарная арганізацыя “Дзеці Чарнобыля” (Аўстрыя, г.Хекст) ажыццяўляе фінансаванне будаўніцтва спальняга корпуса на 100 месцаў дзіцячага сятэра “Жывіца” (Гомельская вобласць) на суму 20 тыс. долараў ЗША. У Чэрнішкай і Дубровенскай спецыяльных школах-інтэрнатах Віцебскай вобласці выкананы рамонт будынкаў, санітарных вузлаў і душавых на суму 227 тыс.долараў ЗША. За кошт сродкаў дабрачыннага фонду “Надзея і дамы дзецям” (Вялікабрытанія) здадзены ў эксплуатацыю жылы дом для дзіцячага дома сямейнага тыпу ў г.Кычавае Магілёўскай вобласці агульным коштам 14,5 млн.руб. Значная аб’ём рамонтных работ выкананы ў Пірэўскай дапаможнай школе-інтэрнате, Жлобінскай школе-інтэрнате, Навасёліўскай сярэдняй школе Веткаўскага раёна, сярэдняй школе ў в.Курчыцы Петрыкаўскага раёна Гомельскай вобласці, Кобрынскай дзіцячай вёсцы Брэскай вобласці, Барсукіўскай, Месіслаўскай, Асіповіцкай, Хоцмскай школах-інтэрнатах, Магілёўскай дзіцячым доме № 2, дзіцячым сацыяльным прытулкам ў в.Княжычах Магілёўскай вобласці, Вілейскай, Гродзенскай, Радашковіцкай, Старабарыскаўскай, Крыўскай школах-інтэрнатах Мінскай вобласці.

У органы сацыяльнай абароны паступіла гуманітарных грузаў на суму 1,4 млн.долараў ЗША для аказання дапамогі малазабеспечаным сем’ям і падтрымкі дзяцей.

У 2000г. ажыццяўлены меры па далейшым удасканаленні нацыянальнага заканадаўства па абароне правоў дзяцей. У кастрычніку 2000г. прыняты ў новай рэдакцыі Закон Рэспублікі Беларусь “Аб па-

вах дзіцяці”. 31 кастрычніка 2000 г. была дэпаніравана грамата аб ратыфікацыі Рэспублікай Беларусь Канвенцыі № 182 Міжнароднай арганізацыі працы аб выкаранні найгоршых форм дзіцячай працы.

Распрацаваны, выдадзены ў колькасці 1 тыс. экз. і распаўсюджаны Нацыянальны даклад аб выкананні рашэнняў Сусветнай сустрэчы на вышэйшым узроўні ў інтарэсах дзяцей. У вучэбна-метадычнай літаратуры і перыядычным друку апублікаваны тэкст новай рэдакцыі Закона Рэспублікі Беларусь “Аб правах дзяцей”. У кастрычніку 2000г. Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь заверджаны План асноўных мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да спецыяльнай сесіі Генеральнай асамблеі ААН у 2001г. па выніках Сусветнай сустрэчы на вышэйшым узроўні ў інтарэсах дзяцей. Ажыццяўлены арганізацыйна-практычныя дзеянні па яго рэалізацыі. Выдадзены буклет з тэкстам Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека для ўручэння яго ў якасці дадатку да пашпартна шаснаццацігадовым дзецям. Стварэная сетка інфармацыйных цэнтраў па правах чалавека, правах дзяцей.

У 2000г. органы абароны дзяцінства мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў разгледзеныя спрэчкі ў адносінах выхавання 1 999 дзяцей. У суды ў абарону правоў 1 892 дзяцей накіраваны іскі. У судах разгледзаны пытанні аб абароне жыллёвых правоў 345 дзяцей, аб абароне ад фізічнага і псіхічнага насілія — 21 дзіцяці, аб абароне ад сексуальнай эксплуатацыі і сексуальных дамаганняў — 13 дзяцей. У праваахоўных органах і органах абароны дзяцінства разгледзаныя пытанні аб абароне ад фізічнага і псіхічнага насілія, жорсткасці, грубых іх зняважлівых адносін 106 дзяцей, аб абароне ад сексуальнай эксплуатацыі і сексуальных дамаганняў — тры дзяцей.

У 2000г. створаны 22 сектары па абароне дзяцінства ў раённых, гарадскіх упраўленнях, аддзелах адукацыі.

Пракуратурай Рэспублікі Беларусь у 2000г. ажыццяўлены дзеянні па нагляду за выкананнем нацыянальнага заканадаўства па абароне правоў дзяцей. Унесены 353 прадстаўленні, 144 прадлісанні, 35 пратэсты. 196 асоб афіцыйна паліцэяўджы, 284 службовыя асобы па патрабаванню пракурора прыцягнуты да дысцыплінарнай, 67 — да адміністрацыйнай адказнасці.

5. Службы

сацыяльна-псіхолога-педагагічная абслугоўвання сем’і і дзяцей

У 2000г. праводзілася мэтанакіраваная работа па стварэнні інфраструктуры сацыяльна-псіхолога-педагагічнага абслугоўвання сем’і і дзяцей. Створаныя тэрытарыяльныя цэнтры сацыяльнага абслугоўвання сем’і і дзяцей, сацыяльна-педагагічныя цэнтры, дзіцячыя сацыяльныя прытулкі аказваюць сацыяльна-прававую і псіхолога-педагагічную дапамогу сем’ям і дзецям, якія аказаліся ў экстрэмальных жыццёвых сітуацыях, ажыццяўляюць прафілактыку сацыяльнага сіроцтва, значнасць у іх правярэнні і правярэнні срод непашаннаці.

Па стану на 01.01.2001г. у Беларусі функцыянуюць 20 цэнтраў сацыяльнага абслугоўвання сем’і і дзяцей, у тым ліку ў 2000г. адкрыты 7 цэнтраў (у г.Кобрыне Брэскай вобласці, Ваўкаўскай, Слонімскай, Гродзенскай вобласці, Вілейскай, Клецкай, Любавіцкай раёнах і г.Салігорску Мінскай вобласці).

Робота тэрытарыяльных цэнтраў зарыентавана ў першую чаргу на сацыяльна неабароненыя катэгорыі насельніцтва: мнагадзетныя, няпоўныя сем’і, сем’і з груп рызыкі, беспрацоўныя, сем’і, якія выхоўваюць дзяцей-інвалідаў. На ўсе катэгорыі сем’яў, з якімі працуюць спецыялісты тэрытарыяльных цэнтраў, створаныя сацыяльныя пашпарты, у якіх адлюстроўваюцца характарыстыка сем’і і яе праблем.

Акрамя асноўных відаў аказваемых сацыяльных паслуг, тэрытарыяльныя цэнтры распаўсюджаюць індывідуальныя праграмы і напіркі, па якіх яны ажыццяўляюць сваю дзейнасць. Так, Гомельскім тэрытарыяльным цэнтрам сацыяльнага абслугоўвання сем’і і дзяцей распрацаваны мэталы праграмы “Круг сем’і”, “Маці без бацькі”, рэчышчым цэнтрам распаўсюджаны і рэалізаваны “Антыстрэсавая праграма рознаўзроставых катэгорый людзей”. Маладзечанскі цэнтр зрабіў прыкметным напрамкам сацыялагічных даследаванняў, трэнінгі і інтэрв’ю галіны.

Па стану на 01.01.2001г. сацыяльна-псіхолога-педагагічнае абслугоўванне дзяцей і сем’і ажыццяўлялі 22 сацыяльна-педагагічныя цэнтры і 160 дзіцячых сацыяльных прытулкаў. З іх у 2000г. адкрыты 16 сацыяльна-педагагічных цэнтраў (Брэскай абласці, Бярозаўскай, Ганцавіцкай, Драгічынскай, Іванаўскай, Жавіцкай раённых цэнтраў у Брэскай вобласці; Чашніцкай, Лельскай, Кастрычніцкай (г.Віцебска) Віцебскай вобласці; Гомельскай гарадскі і раёны, Жлобінскай, Гродзенскай гарадскі, Пяршамайскі і Савецкай г.Мінска, Магілёўскай гарадскі) і 35 дзіцячых сацыяльных прытулкаў (2 — у Брэскай, 16 — у Віцебскай, 2 — у Гомельскай, 1 — у Гродзенскай, 8 — у Мінскай, 4 — у Магілёўскай абласцях, 2 — у г.Мінску).

Акрамя аказання сацыяльна-псіхолога-педагагічнай дапамогі 15 катэгорыям сацыяльна неабароненых дзяцей (дзецям, якія пражываюць у неспрыяльных умовах іх якія аказаліся ў экстрэмальных жыццёвых сітуацыях; бацькі якіх зложываюць алкаголем; дзецям, якія сталі ахвярамі злачынстваў і жорстка

